

Kako da što više siromašnih u Evropi i centralnoj Aziji dobije finansijsku podršku?

Asli Demirguc-Kunt (glavna ekonomistica Svjetske banke za Evropu i centralnu Aziju) i Cyril Muller (potpredsjednik Svjetske banke za Evropu i centralnu Aziju)

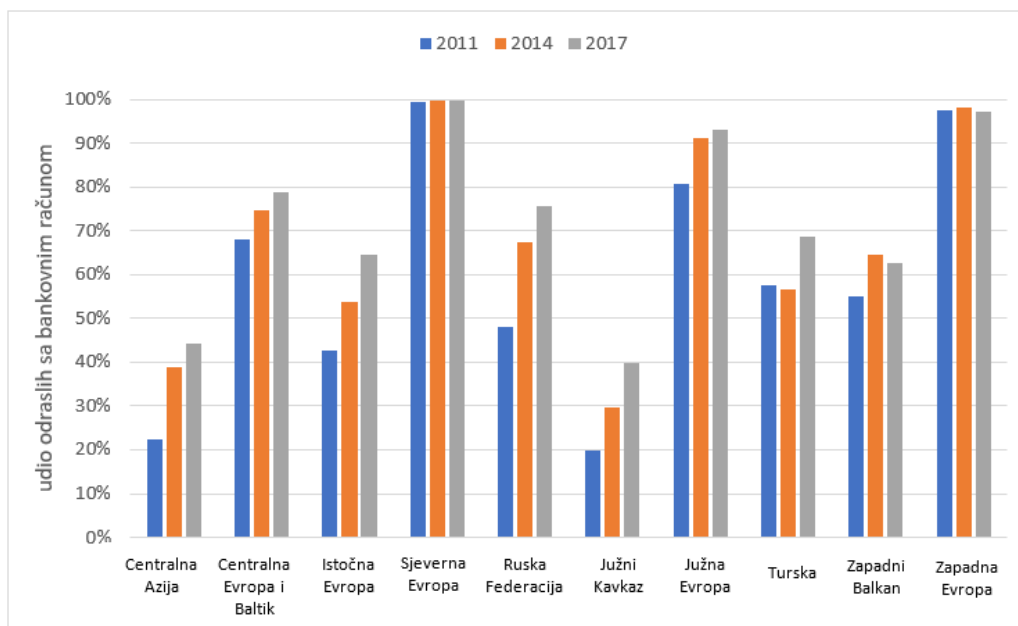
Ako nemate pristup bankama velika je vjerovatnoća da ste na ivici siromaštva, da ste isključeni iz glavnih tokova društva i da ste ranjivi. Ako se borite da dobijete i zadržite dobro plaćen posao vjerovatno nemate ni račun u banci, niti možete dobiti bilo kakve finansijske usluge. Potpuno zavisite od gotovine i nikad ne znate hoće li je biti i šta ćete sa njom raditi. A ako se vi, ili neko iz vaše porodice ozbiljno razboli ili vam iznenada iskrсне neka druga neodložna potreba za novcem, mogli biste se naći u velikom siromaštvu i očaju.

Nažalost, ovo je realnost za milione ljudi koji žive u zemljama u razvoju u Evropi i centralnoj Aziji. U 2017. godini, oko 116 miliona ljudi u ovom regionu nije imalo račun u banci. A oko 60 posto njih su bile žene. U današnjem svijetu, koji je visoko globalizovan i koji zavisi od tehnološkog razvoja, ove brojke nedvosmisleno ukazuju koliko smo daleko od društava u kojima svi imaju jednake šanse da žive bolje.

Broj ljudi koji imaju račune u bankama u Evropi i centralnoj Aziji povećan je tokom posljednje decenije sa 45 posto odraslog stanovništva u 2011. godini na 65 posto u 2017. godini. Međutim, iza tih brojeva krije se raznolikost po dijelovima regiona. U razvijenim zemljama Evrope većina odraslog stanovništva ima bankovne račune, a 55 posto njih imaju neku štednju u formalnim finansijskim institucijama (bankama, osiguravajućim društvima, penzionim fondovima...). Ali, u zemljama južnog Kavkaza i centralne Azije ih je mnogo manje.

U Armeniji, Gruziji, Moldaviji, Kirgistanu, Tadžikistanu i Turkmenistanu zabilježen je na globalnom nivou najveći porast broja ljudi koji su počeli da saraduju na neki način sa bankama. No, oni su krenuli sa veoma niskog nivoa.

Vlasnici bankovnih računa po regionima (u procentima)

Izvor: Svjetska banka. Podaci o osobama starosti 15 i više godina koji su vlasnici bankovnih računa

Šta je uzrok ovakve situacije?

Nedostatak povjerenja u institucije je glavni razlog. Skoro 30 posto ljudi koji nemaju račun kažu da ne vjeruju bankama. To onda znači da je i formalna štednja izuzetno niska. Manje od 25 posto ljudi u zemljama u razvoju u ovom regionu uzima pozajmice od banaka. Zato u njima dominiraju neformalni izvori pozajmica. U hitnim slučajevima radije se obraćaju članovima porodice i prijateljima nego zvaničnim institucijama.

Razlike postoje i među polovima naročito u Armeniji, na Kosovu, u Turskoj, Tadžikistanu i Turkmenistanu. U Turskoj, recimo, 83 posto muškaraca ima račun u banci, a samo 54 posto žena. Dio objašnjenja za manji broj žena je i činjenica da one manje učestvuju na tržištu rada.

Šta činiti?

Što više ljudi ima pristup finansijskim institucijama, oni će lakše podmirivati svoje potrebe kao što su štednja za starost, ulaganje u obrazovanje, ulaganje u neke poslove, kao i zaštitu od šokova. Nedostatak pristupa finansijskim uslugama doprinosi stalnom povećanju nejednakosti i sporijem ekonomskom rastu.

Puno je načina da se poveća broj osoba sa bankovnim računima. Oko 80 posto onih koji ih nemaju u Evropi i centralnoj Aziji imaju mobilni telefon. Ako bi se njima obezbijedio pristup internetu i mogućnost digitalnog plaćanja mnogi bi otvorili račune.

Što se vlada tiče, prelazak sa gotovinskog na digitalno plaćanje smanjilo bi korupciju i povećalo efikasnost. Kad bi sva plaćanja vlada, privatnog sektora i plaćanja u poljoprivredi išla preko bankovnog računa situacija bi se puno popravila za mnoge ljude. Recimo, plaćanje državnih penzija samo preko računa povećalo bi broj ljudi sa bankovnim računima u Evropi i centralnoj Aziji za 20 miliona, od čega osam miliona samo u Rusiji.

Tehnologija u svemu ima veliku ulogu. Digitalna plaćanja – primanje uplata i plaćanja samo preko računa, plaćanja preko mobilnih telefona ili interneta, plaćanja komunalija direktno sa računa – doprinose da sve veći broj ljudi bude uključen u formalne finansijske institucije. A to je moguće jer se sve više zemalja digitalizuje.

Finansijske usluge, međutim, treba odgovorno koristiti. Potrebno je da zemlje osiguraju veću finansijsku pismenost stanovništva i da osiguraju dobre mehanizme zaštite korisnike usluga. Finansijske usluge treba prilagoditi potrebama žena, siromašnih i onih koji ih prvi put koriste.

Dok se zemlje Evrope i centralne Azije bore sa usporenim stopama rasta i nesigurnim izgledima za 2019-2020., veće korištenje finansijskih usluga među onima koji to sada ne čine može povećati ekonomski rast i smanjiti siromaštvo. Brz tehnološki razvoj i sve veća povezanost među regionima takođe pružaju priliku bez presedana da se što više ljudi uključi u ove tokove i da, samim tim, imaju iste šanse kao i drugi u društvu.